

S. M. GLADIĆ

PRIMJERI VJERE NEKIH STAROZAVJETNIH OSOBA

4

Sadržaj

2

Adam i Eva	3
Kain i Abel.....	4
Noa i potop	5
Babilonska kula.....	6
Abraham, Sara, Lot.....	7
Izak, Rebeka, Jakov i Ezav.....	8
Josip	10
Mojsije - od rođenja do ženidbe.....	12
Mojsije - od Božjeg poziva do prelaska preko Crvenoga mora	13
Mojsije - od prijelaza preko Crvenoga mora do smrti.....	16
Sudac Samson	18
Moapka Ruta	21
Samuel	23
Šaul (oko 1030.-1010. pr. Kr.).....	25
Šaul i David	26
David (oko 1010.-970. pr. Kr.)	28
Salomon (oko 970.-931. pr. Kr.).....	30
Prorok Ilija.....	33
Judita	35
Tobija	38
Jona	40
Prorok Daniel	42
Ester	45

Adam i Eva

Bog je stvorio Adama (= čovjeka, čovječanstvo) iz praha zemaljskog, što označava kako je čovjek krhko i nestalno biće, ali biće koje Bog neizmjerno ljubi. Stvorio mu je i družicu - Evu (= majka svega živog), te im dao sve životne blagodati, koje su slikovito prikazane u obliku raja (Post 2,4b-25ss). No, zabranio im je da jedu s jednog stabla. Nažalost, zmija je prevarila Evu, a Eva nagovorila Adama, te su kušali zabranjeno voće.

To simbolički predstavlja činjenicu kako živimo mirne savjesti dok se pridržavamo Božjih pravila i dok njega priznajemo za svog Stvoritelja, no i činjenicu kako smo stalno u napasti odbaciti Boga kao vrhovnog autoriteta, te pokušati zauzeti njegovo mjesto.

Takva samodopadnost bez Boga zapravo je prava narav grijeha, ali, kao što to prikazuje i biblijski tekst, odmah shvaćamo kako je naš postupak bio neispravan, te da smo ostali potpuno prazni. No, Bog nas ni tada - dakle, kad mi njega odbacimo - neće napustiti, nego se i dalje za nas brine. To slikovito pokazuju reci u kojima Bog prvim ljudima pravi odjeću.

Kain i Abel

Adam i Eva su dobili sinove Kaina i Abela (Post 4,1ss). Kain je bio zemljoradnik, a Abel stocar. Obojica su prinijeli Jahvi žrtvu od plodova svoga rada, no Bogu se nije svidjela Kainova žrtva jer je nije prinio čista srca i kao iskrenu zahvalu. Abel je naprotiv prinio žrtvu od najboljih svojih životinja znajući kako Bogu ne pripadaju zakržljale i sakate životinje, nego najbolje.

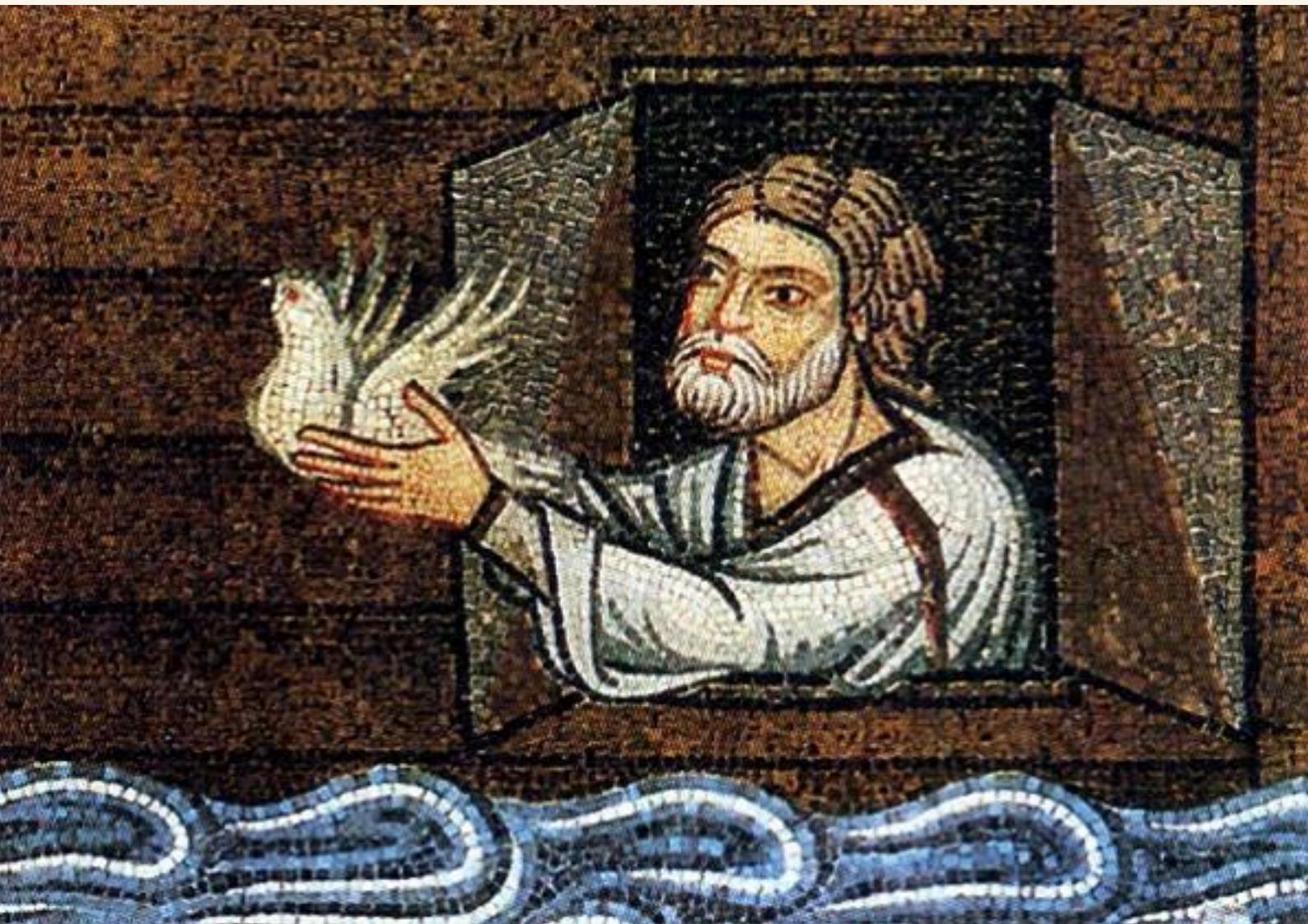
Taj slikoviti prikaz jasno govori o našem načinu prinošenja sebe Bogu, o našem iskrenom odnosno neiskrenom religioznom odnosu. Naime, mnogi vjernici naizvan jesu vjemici, ali ne i u dubini duše, nego djeluju po načelu dam da daš. Nasuprot tome, Bog želi našu dubinu, želi da znamo kako je on uvijek za nas, kako nam želi najbolje, te da i mi iz zahvalnosti za sva dobra koja primamo, znamo Bogu adekvatno zahvaliti, jer takva zahvala nas pročišćava i čini sličnjima Bogu. Kajin je iz ljubomore ubio Abela, a Bog ga je zbog toga strogo kaznio (postao je vječiti latalica).

Noa i potop

Poslije smrti Adama i Eve, poslije Kaina i Abela i njihovih potomaka, napučilo se dosta svijeta, a ljudi su zaboravili na svog Stvoritelja, te više gotovo da nije bilo pravednika koji bi mislio na Boga. Stoga je Bog odlučio kazniti ljudi, poslavši veliki potop na zemlju. Odlučio je samo pravdenika Nou i njegovu obitelj spasiti, te je nakon potopa sklopio Savez s Noom (Post 6-9).

Znak toga Saveza bila je duga. I taj nam tekst govori o stalnoj čovjekovoj napasti da sebe uzvisi, a Boga odbaci, ali svaki put kad to učini, čovjek se zapravo pokazuje u svojoj golotinji i potpunoj praznini: čovjek bez Boga ni nije čovjek.

Babilonska kula

Nakon Adama i Eve, Kaina i Abela, nakon Noe i potopa, zemlja se opet polako napučivala, te se opet pokazala ljudska pokvarenost.

Sada su odlučili načiniti babilonsku kulu koja bi sezala do neba, ali im je Bog pobrkao jezike.

To je slikoviti prikaz čovjekove težnje da nadvlada Boga, ali i poruka da se ljudi bez Boga ne mogu razumjeti međusobno, nego jedni drugima čine nepravde.

Abraham, Sara, Lot

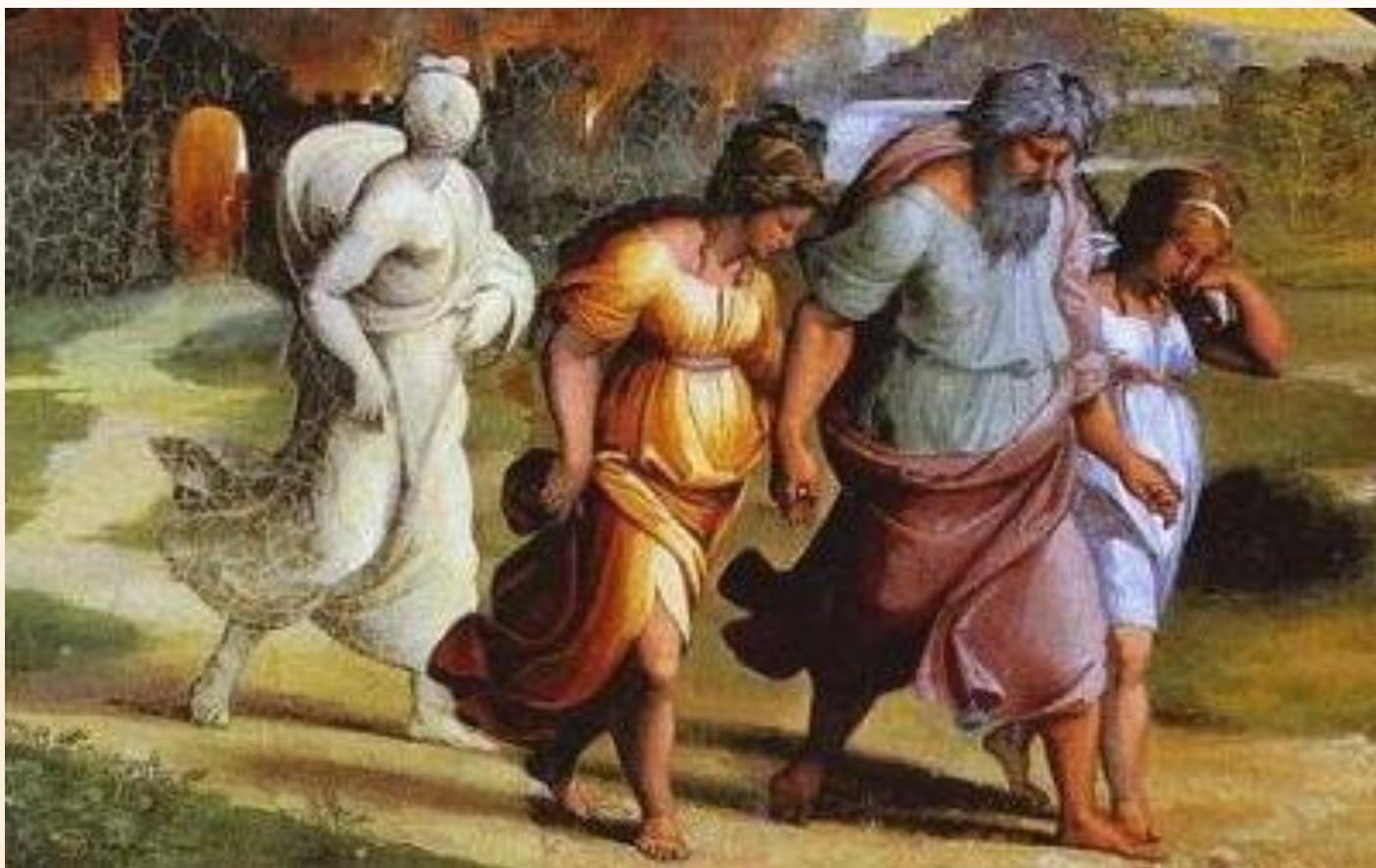
Nakon niza godina rodio se iz loze Noinog sina Šema Terah, Abrahamov otac. On je zajedno sa sinom Abrahomom, njegovom ženom Sarom, te unukom Lotom krenuo iz Ura Kaldejskog gdje je živio, u Kanaan. To je, prema nekim, bilo oko 1850. god. pr. Kr. Došli su do Harana, a tu je Terah umro. Abraham je otišao u Kanaan, a nakon njega, zbog gladi koja ga je natjerala, u Egipat. Tu je faraonu, kako bi dobio razne blagodati, predstavio svoju ženu kao sestru, te ju je faraon uzeo k sebi. No, kad je saznao za prijevaru, istjerao ih je iz zemlje. Krenuli su prema Kanaanu, a onda su se Lot i Abraham podijelili: Lot je otišao u Sodomu, a Abraham u Kanaan.

Bog je s Abrahomom sklopio Savez po kojem je Abraham obećao da će samo njemu jednom jedinom služiti, a Bog će mu za nagradu dati zemlju i brojno potomstvo. No, kako je Sara bila nerotkinja, Abrahamu je Sarina sluškinja Hagara rodila sina Jišmaela.

Ipak, Abraham je čvrsto vjerovao u Božje obećanje da će dobiti sina. Sarinog sina. To se i dogodilo u njezinoj poodmakloj dobi, a tada su Hagara i Jišmael bili protjerani. Sinu su nadjenuli ime Izak, No, kad je Izak imao 12 godina, Bog je zatražio da mu ga žrtvuje. Abraham je htio ispuniti Božju zapovijed iako mu je to bilo nepodnošljivo teško. No, Bog ga je u posljednjem trenutku zaustavio, naglasivši kako mu ne trebaju ljudske žrtve, nego želi takvu čistu vjeru, kao što je Abraham ima. Time je htio prekinuti praksu sakralne prostitucije, odnosno običaja poganskih naroda koji su žrtvovali svoju djecu bogovima.

Abrahamov nećak Lot je živio u Sodomi, gradu poznatom po općoj spolnoj raskalašenosti, pa ga je zbog toga Bog odlučio uništiti, što je i učinio skupa s gradom Gomora. No, dozvolio je da se pravedni Lot spasi sa svojom obitelji. No, žena mu se okrenula dok je bježala, nije poslušala zapovijed tajanstvenih Lotovih gostiju, pa se pretvorila u stup soli.

Izak, Rebeka, Jakov i Ezav

Izak se oženio Rebekom, a ona mu je rodila dvojicu sinova, blizance Ezava i Jakova. Iako je Ezav trebao dobiti očev blagoslov jer je na to imao pravo po pravu prvorodstva budući da je ipak ranije rođen od Jakova, Jakov je spletkareći s majkom Rebekom, oteo Ezavu očev blagoslov, obukavši se u kožu kozleta, jer je Ezav bio dlakav, a Izak slijep, pa je Izak mislio kako blagoslivlja Ezava.

Nakon toga Jakov odlazi Rebekinom bratu Labanu, kako bi se tamo oženio, a ujedno bježeći od Ezava. Oženio je najprije stariju Labanovu kćer Leu, a potom i mlađu Rahelu, za koju je kod Labana služio četrnaest godina. Naime, dogovorio se s Labanom da će mu služiti sedam godina i da će mu ovaj onda

dati Rahelu za ženu. Međutim, Laban ga je prevario i po noći mu priveo stariju slabovidnu Leu. Zato je Izak odlučio služiti Labana i drugih sedam godina kako bi dobio i voljenu Rahelu.

Lea, Rahela i njihove sluškinje, Jakovu su rodile dvanaest sinova. Nakon toga, Jakov se s njima vratio svome ocu Izaku, jer više nije htio podnosići Labanovo iskorištavanje. Izmirio se s bratom Ezavom. Jakov se, zbog jednog sna u kojem se hrvalo s Gospodinom, još nazivao i Izrael. Izak je umro, a Jakov je živio sa svojom obitelji. Rahela mu je umrla rađajući najmlađega sina Benjamina. Jakov je posebno volio sina Josipa, a ostala su braća na to bila ljubomorna, te su ga jednom prilikom dok su čuvali stada prodali karavani koja je išla za Egipat, a ocu su rekli kako su ga rastrgale zvijeri.

Josip

Nakon što su braća, ljubomorna na svoga brata, prodali Josipa karavani koja je išla za Egipat, a ocu Jakovu rekli da su mu sina rastrgale zvijeri, u Josipa je u Egiptu kupio faraonov dvorjanin koji ga uskoro postavio za upravitelja svoga doma.

No, u Josipa se zaljubila dvorjaninova žena koja ga je pokušala zavesti, ali kad nije uspjela, optužila ga je kako je to on pokušao njoj učiniti. Stoga ga je dvorjanin bacio u tamnicu. Uskoro su u tamnicu dospjeli i faraonovi peharnik i pekar, koji su usnuli snove, a Josip im ih je protumačio. Peharniku je rekao da će za tri dana biti pomilovan, a pekaru da će za tri dana biti obješen. Tako je i bilo.

Uskoro je i faraon usnio san: kako iz Nila izlaze sedam debelih krava, a potom i sedam mršavih, te ove mršave progutaju one debele. Zatim je usnio san kako

sedam slabih i jadnih klasova gutaju sedam jedrih. Peharnik se sjetio Josipa, pa ga je faraon pozvao da mu protumači snove. Josip ih tumači tako da će najprije doći sedam plodnih godina, a potom i sedam teških, gladnih godina, za koje bi se trebalo pripremiti skupljajući blagodati prvih sedam godina. Na to je faraon postavio Josipa u svoju službu. Kad su nastupile sušne godine, zavladala je glad u Izraelu, pa je Jakov poslao svoje sinove u Egipat jer je čuo kako oni imaju u obilju žita. Ostao je samo Benjamin kod kuće.

Josip je bio zadužen za podjelu žita, pa su braća došla baš pred njega, no nisu

ga prepoznala. On je njih prepoznao te ih optužio da su uhode. Dao je brata Šimuna zatvoriti, a njih je poslao nazad da dovedu najmlađega brata, kako bi provjerio govore li istinu. Zapovjedio je da im natrpaju vreće žitom, te da u njih stave sav njihov novac. Na putu kući pronašli su novac te se uplašili, a potom su se vratili kući i sve ispričali ocu.

Nakon što su sve potrošili, a glad je još bila velika, uputili su se nazad u Egipat, zajedno s bratom Benjaminom, noseći sa sobom novac koji su našli u vrećama da ga vrate. Josip ih je pogostio kao cijenjene goste, a oni to nisu razumjeli. Potom je naredio da im napune vreće hranom, te da stave opet njihov novac u njih, a u Benjaminovu vreću da stave Josipov srebrni pehar. Kad su braća izašla iz grada, Josip posla za njima potjeru te ih optuži za krađu, oni su se kleli kako nisu ništa ukrali, te su dometnuli neka ubije onoga kod koga bi se našao pehar, a oni su spremni doživotno mu služiti. Pretražili su vreće i kod Benjamina pronašli pehar. Potom je Juda počeo moliti i preklinjati Josipa da ne ubije Benjamma jer će se njihovu ocu srce raspasti, budući da je već izgubio najmilijeg sina. Potom se Josip otkrio svojoj braći, rekao im da se žurno vrate kući i dovedu mu oca, te da se svi nastane u Egiptu.

Tu je Izrael živio dugi niz godina, a kad je umro, prema njegovoj posljednjoj želji, nisu ga sahranili u Egiptu, nego su ga balzamirali i pokopali u Kanaanu. Kad je Josip umro, balzamirali su ga i sahranili u Egiptu. Bilo je to oko 1700. god. pr. Kr.

Mojsije – od rođenja do ženidbe

Knjiga Izlaska govori o središnjim temama izraelske povijesti. Tu su posebno istaknuti izlazak iz egipatskog ropstva i sklapanje Sinajskog saveza. Sвето pismo na početku te knjige govori o nevoljama koje su nastupile nakon Josipove smrti. Naime, nakon faraonove smrti, zavladao je novi kralj koji nije poznavao Josipa, a uvidio je kako su Izraelci postali moćan narod, te da ih treba spriječiti u njihovu porastu. Stoga su počeli postupati s njima kao sa slugama: Židovi su morali raditi najteže poslove, te su uskoro postali robovi Egipćana. Uz to, kralj je izdao naredbu da se svako židovsko novorođeno muško dijete ubije, kako bi se spriječilo širenje Hebreja.

Oko 1300. god. pr. Kr. rodio se Mojsije, a majka gaje najprije tri mjeseca krila, a onda ga je smjestila u košaru i položila je na rijeku, te ostavila djetetovu sestru Mirjam da vidi što će s njim biti. Naišla je faraonova kći, tj. vjerojatno kćer neke od faraonovih ljubavnica, i vidjela dijete koje joj se jako svidjelo, pa ga je odlučila zadržati. Mirjam ju je upitala treba li joj dojilja, na što je ova pristala, te ga je odnijela majci dok dijete ne poraste. Faraonova mu je kći nadjenula ime Mojsije jer je iz vode izvađen.

Kad je dijete poraslo, faraonova ga je kći posvojila. Tako je Mojsiju pružen dobar odgoj i dobro obrazovanje. Kad je Mojsije postao odrastao čovjek,

došao je među svoj narod i video kako neki Egipćanin tuče jednog Hebreja. Video je da nikoga nema, pa je ubio Egipćanina. Sutradan je opet došao i video dvojicu Židova kako se tuku, pa ih je upitao zašto to čine. Jedan ga je od njih upitao hoće li i njega ubiti kao Egipćanina, a Mojsije se na to uplašio i pobegao u Midjansku zemlju. Tamo je sjeo kraj nekog studenca, na koji su uskoro došle kćeri midjanskoga svećenika Jitra htijući zahvatiti vodu, ali im pastiri nisu dali. Mojsije ih je obranio. One su rekle ocu za njega

pa ga je svećenik pozvao da radi za njega. Oženio ga je jednom od svojih sedam kćeri – Siporom.

Mojsije – od Božjeg poziva do prelaska preko Crvenoga mora

Mojsije je jednom napasao stado svoga tasta u blizini brda Horeba, kad odjednom vidje grm u plamenu koji ne izgara. U obliku tog grma Bog mu se objavio i pozvao ga da spasi svoj narod, te da uzme Arona, svoga brata, svećenika, kao tumača. Tada mu se predstavlja, govoreći: *Ja sam koji jesam. Bog Jahve.* Poslao ga je nazad u Egipat da pregovara s faraonom.

Međutim, faraon nije imao sluha za Mojsijeve molbe, nego je još više pritisnuo Hebreje, a oni su za to okrivili Mojsija i Arona, Mojsijeva brata. Opet Aron i Mojsije idu pred faraona i govore mu kako ih je Bog poslao, te su bacili svoj štap koji se pretvorio u zmiju, kako bi na takav način pokazali faraonu da je to Božja volja. No, faraon je pozvao svoje čarobnjake koji su učinili isto. Iako je

Aronov štap progutao sve ostale štapove, faraon nije popustio. Zatim Bog šalje Mojsija i Arona da pred faraonom učine novo čudo: da štapom udare po rijeci, koja će se potom pretvoriti u krv. No, i to su učinili faraonovi čarobnjaci, pa je on opet ostao tvrdokoran.

Zatim je Bog učinio sljedeće čudo: dopustio je da zemlju prekrije mnoštvo žaba. Ali i to su vračevi učinili. Ipak, sada je faraon molio Mojsija da ukloni žabe, a kad se to dogodi pustit će Židove. No, kad su žabe sutradan nestale, faraonu je opet otvrdnulo srce, te nije pustio Hebreje. Zatim su redom slijedila ostala egipatska zla: komarci, obadi, pomor sve stoke egipatske, čirevi po ljudima i životnjama, tuča koja je pobila sve koji su bili vani, i ljude i životinje, skakavci koji su pojeli sve što je nakon tuče ostalo, potpuna tama po svoj zemlji egipatskoj koja je trajala tri dana, te na kraju pomor egipatskih prvorodenaca.

Faraon je do posljednjeg egipatskog zla ostao tvrdokoran i nije Židovima dozvolio da napuste Egipat. Prije pomora prvoređenaca, Jahve je rekao Mojsiju da poruči svom narodu što im je činiti: neka svaka obitelj nabavi desetog dana u mjesecu janje ili kozle od godinu dana, muško i bez mane, a onda neka ga zakolje 14. u mjesecu u suton. Potom neka krvlju namažu nadvratnike i dovratnike, a meso koje ispeku neka iste noći pojedu, zajedno s beskvasnim kruhom i gorkim zeljem, i to opasnih bokova, s obućom na nogama i sa štapom u rukama, jer će te noći Bog pobiti sve egipatske prvoređence a kuće na kojima bude krv, mimoći će. Nakon pomora prvorodenaca, faraon je dopustio Židovima izlazak. Jahve je s njima išao: danju u stupu od oblaka, noću u stupu od ognja, i tako im pokazivao put.

Ubrzo nakon što su Izraelci krenuli, faraon se predomislio i požalio što je pustio Židove, te je poslao potjeru za njima. Bog je Mojsiju rekao da ispruži ruku nad more i ono se razdvojilo na dvoje, tako da su Izraelci prošli po suhu. Kada su isto pokušali učiniti i faraonovi konjanici, more se opet napunilo vodom, te su svi izginuli.

Mojsije – od prijelaza preko Crvenoga mora do smrti

Nakon prijelaza Židova preko Crvenoga mora pod vodstvom Mojsija, uslijedila su duga lutanja po pustinji. Najprije su se zaustavili u Mari. Naime, tri su dana lutali po pustinji tražeći vode, a kad su stigli u Mari naišli su na gorku vodu koju nisu mogli piti. Mojsije zazva Jahvu, a on mu pokaza neko drvo koje je trebao staviti u vodu, a kad je to učinio, voda je izgubila gorčinu. Zatim krenu dalje. No, uskoro su počeli mrmljati na Mojsija, jer su gladni, a pustinja je teška. Bolje im je bilo u Egiptu! Tamo su barem imali pune lonce mesa i kruha!

Na to im je Jahve dao prepelice i manu. Manom su se hranili skroz dok nisu ušli u Obećanu zemlju. Uskoro im je opet ponestalo vode, pa su opet počeli mrmljati. Stoga je Jahve rekao Mojsiju da uzme svoj štap, koji je pretvorio u zmiju, i da njim udari u pećinu na Horebu, te će iz nje poteći voda. Mojsije je

posumnjao da će to čudo Bog učiniti i zbog toga ga Bog nije nagradio tako da može ući u Obećanu zemlju, nego je prije toga umro.

Konačno, dodoše Izraelci na sveto brdo Sinaj. Bog im je poručio da će mu biti predraga svojina ako budu čuvali njegove zapovijedi, a sav se narod zakleo da će čuvati njegove zapovijedi. Mojsije se popeo na brdo, te nakon što je

četrdeset dana i četrdeset noći tamo boravio, Bog mu je dao Deset zapovijedi i mnoge druge propise. No, kad se Mojsije vratio dolje među narod, zatekao je Židove zajedno s Aronom kako su napravili zlatno tele i njemu su se počeli klanjati, a zaboravili na obećanje koje su dali Bogu. Kad je to Mojsije vido, silno se razbjesnio, te razbio ploče. Spalio je tele, te natjerao Izraelce da popiju njegov pepeo.

Sutradan Mojsije opet odlazi posredovati kod Boga za Izraelce, moleći za oproštenje. Bog ih opet prihvata, ali ih zbog njihova prijestupa kazni pomorom. Bog je opet rekao Mojsiju da iskleše dvije ploče kao i prije, te mu je opet dao ploče Dekaloga. Sklopio je Savez po kojem zahtijeva da se

Izraelci samo njemu klanjaju, a on će njih uvijek štititi. Mojsije je donio dolje ploče Saveza, te rekao Izraelcima da Bog zahtijeva počinak u sabat (subotu), kao i da mu izgrade Šator Božjeg Prebivališta. Izraelci su Bogu načinili Prebivalište - Šator Sastanka, koji se sastojao iz dvije prostorije; u drugu - Svetinju nad Svetnjama, smjestili su Kovčeg saveza u kojemu su čuvali ploče Zakona, a u nju je mogao ući samo veliki svećenik, i to jednom godišnje.

Zato što je Mojsije posumnjao u Boga i nije povjerovao da će iz stijene poteći voda, umro je prije nego što su Židovi ušli u Obećanu zemlju. Bog mu je dao da s brda Nebo, gdje je umro, vidi Obećanu zemlju, ali ne i da u nju uđe. Od sveg naroda koji je krenuo iz Egipta, samo su Jošua i Kaleb ušli u Obećanu zemlju, a svi ostali su bili potomci onih koji su krenuli. Mojsija je naslijedio u vodstvu Jošua.

Sudac Samson

Uvrijeme kada su Izraelom upravljali sudci, posebno je bio poznat Samson, iz Danova plemena, koji se **borio protiv Filistejaca**. Filistejci su se doselili u 12. st. pr. Kr., najvjerojatnije došavši s otoka u Egejskom moru, te su bili najveća prijetnjama okolnim narodima. Pokušali su osvojiti i Egipat, ali kako nisu uspjeli, usmjerili su se na Kanaan, te se oko 1175. god. naselili uz njegovu priobalnu ravnicu. Oni su tom području (zapadno od Jordana) i **dali naziv Palestina**.

Samsonovoj se majci, koja je bila nerotkinja, prema Suci 13, Iss, ukazao Andeo Jahvin i rekao da ne pije nikakvog žestokog pića ni ne jede ništa nečisto, jer će roditi sina koji će biti **nazirej**, tj. onaj koji je na poseban način posvećen Bogu, te da mu **nikada ne brije glavu**, jer će Božja snaga prebivati u djetetovoj **kosi**. On će izbavljati Izraelce iz ruku Filistejaca.

Kad je odrastao, Samson se **zagledao u jednu filistejsku djevojku** iz Timne. Pođe k njoj, ali ga na putu napadne mlađi tičući lav, no on ga goloruk rastrga. Nakon nekog vremena, kad se vratio da djevojku dovede svojoj kući, skrene da vidi mrtvog lava, kad opazi u njemu roj pčela i med. Zagrabi med i putem ga je jeo, a dao ga je i ocu i majci kad se vratio kući. Potom kreće u Timnu kako bi se oženio, gdje se kod mladenke priredila sedmodnevna svadbena svečanost, prema ondašnjem običaju. Samson predloži Filistejcima da im **zada zagonetku** koju trebaju riješiti kroz sedam dana svadbe, a ako to učine dat će im trideset truba finog platna i trideset svečanih haljina, no ako je ne odgonetnu, to će oni dati njemu. Oni pri stanu, a Samson ih upita: "Od onog koji jede izišlo je jelo, od jakoga izišlo je slatko" (Suci 14,14b).

Pokušavali su tri dana odgonetnuti, a kako nisu uspjeli, zaprijetili su **Samsonovoženi da izvuče iz muža odgovor ili će ubiti i nju i sav njezin dom**. Ona je nagovarala Samsona, tako da joj je sedmog dana pružio odgonetku, a ona ju prenijela Filistejcima. On je, pak, bijesan što ga je **žena prevarila**, otišao u Aškelon i pobjio trideset ljudi kako bi mogao dati svečane haljine Filistejcima. Njegovu su ženu tada **udali** za jednog od svadbenih pratilaca.

Nakon nekog vremena dođe Samson svojoj ženi, no nastoji mu kaže kako ju je dao drugome, misleći kako ju je Samson ostavio. To je kod Samsona izazvalo bijes pa je ulovio **tri stotine lisica**, zapalio im repove i pustio ih u filistejska polja, vinograde i maslinike, te ih tako spalio. Kad su Filistejci saznali da je to Samson učinio, **spalili su mu ženu i cijelu njezinu obitelj**. Samson se zakleo u sebi da će se osvetiti, pa ode i nastani se u spilju Etamske stijene. Filistejci krenu prema njemu i utabore se u Judi. Judejci odu po Samsona i svežu ga kako bi ga predali Filistejcima, ali ga Božji Duh zahvati i on strgne konopce, spazi sirovu **magareću čeljust i njome pobi tisuću ljudi**.

Poslije se on **zaljubi u filistejsku djevojku Delilu**, kojoj filistejski knezovi predlože da za bogatu nagradu otkrije gdje leži Samsonova snaga. Ona je stalno navaljivala na njega da mu otkrije tu tajnu, no on ju je triput slagao. Konačno joj je otkrio daje **njegova snaga u kosi**. Stoga ga je ona uspavala na svojim koljenima i pustila čovjeka da mu **obrije s glave sedam pramenova**, a njegova je snaga **nestala**. Filistejci su ga tako uhvatili, iskopali mu oči i odveli u Gazu, gdje je, okovan dvostrukim mjedenim lancem, okretao mlin u tamnici. No, kosa mu je opet počela rasti.

Jednom prilikom, kad su se Filistejci okupili na svečanost posvećenu njihovom bogu Dagonu, pijani počnu vikati da im izvedu Samsona da ih malo zabavlja, da pred njima pleše. A potom ga svežu između dva stupa. Samson zavapi Bogu da mu samo još jednom pomogne, pa povuče stupove tako da se **zdanje sruši na sve koji su tamo bili**. Tako ih umirući pobi mnogo više nego što je to učinio za života.

Iako se može činiti kako se u zgodi o sucu Samsonu, koji je bio sudac u Izraelu dvadeset godina u vrijeme filistejske vladavine, iznosi mnogo zla, mržnje i osvete, i sve to pod Božjom zaštitom, biblijski pisac ne stavlja naglasak na to. Ne samo da je tekst odraz ondašnjeg mentaliteta, nego se zapravo želi poručiti kako Bog može i po lošim ljudskim postupcima učiniti velika djela, odnosno u ovom slučaju iskoristiti Samsonovu mržnju kako bi Izraelcima osigurao oslobođenje od filistejskog jarma.

Moapka Ruta

Uvrijeme dok su suci vladali u Izraelu, **u Betlehemu**, koji se nalazio na području plemena Juda, zavladala je **glad**, pa je jedan čovjek imenom **Elimelek** odlučio otići sa svojom ženom i dvojicom sinova **u zemlju Moab**, udaljenu 80 km od istočne obale Mrtvog mora (tamo je Mojsije održao svoj oproštajni govor). Međutim, tamo Elimelek uskoro umre, a njegovi se sinovi Mahlon i Kiljon **ožene s Moapkama** Orpom i Rutom. U Moabu se častio bog plodnosti Kemos. Uskoro umru i Mahlon i Kiljon, tako da je njihova majka, **udovica Noemi**, nastavila živjeti zajedno sa snahama **Rutom i Orpom**.

Međutim, udovice su u ono vrijeme živjele veoma siromašno i nisu imale gotovo nikakva prava, pa je Noemi odlučila da se **vrati u Betlehem**, gdje se Elimelekova rodbina brinula za njegovu kuću i polja kroz deset godina koliko je njegova obitelj izbivala. Prema ondašnjem zakonu, snahe su pravno bile u vlasništvu svekrve, ali je svekra bila dužna da im nađe muževe. Budući da Noemi nije imala mogućnost ponuditi budućim muževima dobar miraz, odlučila je snahama **dati slobodu**. To je prihvatile Orpa i vratila se svojoj obitelji u Moab. No, Ruta je htjela ostati uz svoju svekrvu, a time se ujedno **odrekla vjere u svog boga Kemosa**, te prihvatile Boga Jahvu. Obje su se **vratile u Betlehem** u vrijeme početka žetve ječma.

Budući da je život udovica bio veoma težak, židovski zakon je propisivao da siromasi i udovice slobodno mogu **prikupljati** žito i ječam po polju koje je preostalo **nakon žeteoca**. Zemlja je bila podijeljena u uske parcele čije su granice bile označene graničnim kamenom.

Ruta podje pabirčiti i tako se **slučajno nađe** u polju nekog bogatog Elimelekovog rođaka koji se zvao **Boaz**. Ona se Boazu odmah svidjela pa joj predloži da ne ide kod drugih pabirčiti nego da ostane na njegovom polju. Žeteocima pak naredi da što više ostavljaju za sobom kako bi Ruta mogla dovoljno prikupiti žita. Navečer Ruta ispričala svekrvi Noemi gdje je bila na polju i kako je prošla. Ruta je ostala na Boazovim poljanama dok nisu poželi i ječam i pšenicu, a potom **Noemi uputi Rutu kako će zavesti Boaza** i privoliti ga da ju oženi, budući da je uvidjela kako nakon žetve za njih opet nastupa vrijeme krajnje neimaštine. Rekla je Ruti da će Boaz **spavati vani** na gumnu kako bi čuao žito od kradljivaca, pa kad on zaspi, neka ona **legne kraj njegovih nogu**. To je Ruta i učinila. Kad se Boaz probudio, zamolila ga je da ju **pokrije svojim ogrtačem**, a taj je čin zapravo značio da mu **predlaže da je oženi** i tako joj da sina koji bi produžio Elimelekovu lozu. Naime, prema **leviratskom zakonu**, ako ženi umre muž a da joj nije dao potomstvo, dužan ju je oženiti **najблиži rođak**, a prvo rođeno dijete bi se računalo kao potomak pokojnog.

Međutim, **postojao je i bliži rođak** Rutinog pokojnog muža, pa joj je Boaz rekao kako je taj rođak treba oženiti, no ako on to ne bude htio, Boaz će je

rado uzeti za ženu. Sutradan ujutro ode Boaz na gradska vrata gdje se našao s onim rođakom, te je pozvao i deset starješina gradskih kako bi razriješio novonastalu situaciju. Naime, prema ondašnjem običaju, sudski su se sporovi rješavali kod gradskih vrata u nazočnosti gradskih starješina kao svjedoka. Rekao je rođaku kako Noemi želi prodati onaj komad zemlje koji je pripadao njihovu rođaku Elimeleku, te da **ako on želi otkupiti tu zemlju, s njom mora oženiti i Rutu**. No, taj je rođak htio zemlju ali ne i Rutu, te predloži Boazu **da ju on oženi**, a za potvrdu svojih riječi, prema ondašnjem običaju, **izuje sandalu** i dade ju Boazu. Tako Boaz oženi Rutu a ona rodi sina kojemu su dali ime Obed. Obed je bio **otac Jišaja, Davidova oca**.

U toj se zgodi donosi dosta pojedinosti o svakodnevnom životu u Izraelu što je veoma važno za razumijevanje židovskog mentaliteta i za shvaćanje same Biblije. No, tu je još mnogo važnija činjenica da Bog prihvata vjeru i poniznost jedne Moapke, koju je nagradio tako da je postala **prabaka velikom židovskom kralju Davidu**, a iz Davidove će loze izići i sam Mesija – Isus Krist.

Samuel

Neki čovjek iz Efajimovog plemena, a zvao se **Elkana**, svake je godine sa svoje dvije žene - **Anom i Peninom** - dolazio u Šilo, mjesto u kojem je se od vremena Jošue čuvao Kovčeg Saveza, da se **pokloni Jahvi i prinese mu žrtvu** (Kovčeg Saveza se najprije čuvao u Šekemu, a potom je premješten u Šilo). Penina je imala djece, a **Ana je bila nerotkinja**. Stoga je sada u Šilu žarko molila Boga da skine s nje sramotu, jer se **neplodnost ismijavala** i smatrala Božjom kaznom za grijeha, i da joj **podari dijete**, a ako to učini, ona će ga **posvetiti Bogu**. Bog joj je darovao sina kojega su nazvali **Samuel**, što znači *isprošen od Boga*, a kad je on imao 2-3 godine, odvela ga je u Šilo, kako se zavjetovala, da joj sin **služi Jahvi** kod velikog svećenika Elija.

Eli je imao **dvojicu sinova** koji su, kao i otac, bili svećenici, no oni **nisu služili Jahvi** nego su se odali prijevarama. Naime, Mojsijev je zakon zapovijedao da svećenicima ide jedan dio od prinesenih žrtava (prsa i desna nogu), a kad su ljudi dolazili u Šilo kako bi Jahvi žrtvovali, sluge bi svećenika uzimali od prinositelja žrtve meso i prije nego se spali salo, što znači da Elijevi sinovi nisu imali nimalo straha pred Bogom, nego su **unaprijed otimali sebi dio žrtve** koji su htjeli. Zbog toga ih je Bog odlučio kazniti, a skupa s njima i Elija jer nije imao hrabrosti svoje sinove kazniti za njihove zločine.

Samuel je, nasuprot Elijevim sinovima, rastao u **mudrosti i bogobojaznosti**. Jednom prilikom, kada je Samuel imao otprilike **14 godina**, dok je spavao u Svetištu Jahvinom, tamo gdje se nalazio Kovčeg Saveza, začuje glas koji ga zove: "Samuele! Samuele!" On otrča Eliju i upita ga što ga zove. Eli mu kaže da ga **nije zvao**. To se ponovi još dvaput, a tada Eli shvati kako Samuela **zove Bog**, te ga uputi kako će mu odgovoriti. Zovne Bog opet Samuela, te mu Samuel uzvrati da ga sluša, a Bog mu objavi kako će **kazniti Elija i njegove sinove** zbog njihovih grijeha. Ujutro, kad ga je Eli pitao što mu je Gospodin rekao, Samuel mu **prenese Božju poruku**.

Nekako u to vrijeme Filistejci zapodjenu bitku protiv Izraelaca, te ih potuku. Na to Izraelci odlučiše otići u Šilo po Kovčeg Saveza i **ponijeti ga u boj** protiv Filistejaca

uvjereni kako će im Kovčeg Saveza omogućiti pobjedu. Kao pratioci Kovčega došli su i Elijevi sinovi, Hofni i Pinhas. Međutim, Filistejci su **potukli Izraelce**, oteli Kovčeg Saveza, a **Elijeve sinove poubijali**. Jedan čovjek je odmah otrčao u Šilo javiti Eliju što se zabilo. Eli je sjedio pored vrata na stolici, gledajući na cestu jer je strepio za Kovčeg Saveza. Kad mu je glasnik zaduhan ispri povjedio što se zabilo, pao je sa stolice i, **slomivši vrat, na mjestu ostao mrtav**. Kad je to čula žena Elijeva sina Pinhasa, koja je bila trudna, naglo je uhvate trudovi i **umre u porodu**.

U međuvremenu su Filistejci odlučili **zadržati Kovčeg Saveza**, te su ga dovezli u grad Ašdod i postavili u hram boga Dagona, postavivši ga pored Dagonova kipa. No, kad su sutradan došli stanovnici grada Ašdoda da se poklone Dagonu, nađu njegov **kip kako leži pored Kovčega Saveza**. Podignu ga i vrate na svoje mjesto, no i sutradan ga nađu kako leži dolje, a ruke su mu, odsječene od trupla, ležale na pragu. Zbog toga Dagonovi svećenici kad ulaze u njegov hram više ne staju na prag. Uskoro su nastale **nevbole među Filistejcima**. Mnogi su oboljeli od čireva. Zato su Kovčeg Saveza poslali u drugi grad, no ponovilo se slično. Kamo god je kroz sedam mjeseci, koliko je boravio kod Filistejaca, premještan Kovčeg, **zadavao je mnoge brige Filistejcima**, pa su ga odlučili **vratiti Izraelcima**, priznavši da je **Jahve mnogo moćniji Bog od drugih bogova**.

Nakon toga Samuel počinje svojom umnošću voditi Izraelce. Bilo je to oko 1040. god. pr. Kr. I on se, dakle, može, u širem smislu riječi, uvrstiti među sudce, iako nije bio pravi vojskovođa. No, uskoro su Židovi, po uzoru na okolne narode, poželjeli izabrati kralja koji će vladati zemljom. Unatoč Samuelovom upozorenju kako to znači da će Židovi morati davati visoke poreze i prisilno raditi za kralja, Židovi su ustrajali u svojoj želji da dobiju svog monarha.

Šaul (oko 1030.-1010. pr. Kr.)

Jednom prilikom jedan je čovjek imenom Kiš, iz Benjaminova plemena, izgubio nekoliko magarica, te poslao svoga sina Šaula da ih s još jednim mladićem pođe tražiti. Nakon nekog vremena, budući da nisu mogli naći magarice, pođu oni k čovjeku Božjem **Samuelu**, ne bi li im on što mogao reći o njima. Samuelu je Bog objavio kako upravo **Šaula treba pomazati za kralja**, što je i učinio. Čin pomazanja je bio znak da je onaj tko je pomazan primio Božju snagu i sada je sposoban upravljati zemljom pod Božjom vlašću. Potom je Šaul, pronašavši magarice po Samuelovim uputama, otisao kući. Nakon nekog vremena Samuel sazove sve starještine izraelske kako bi se izabrao njihov kralj, te ždrijeb pade najprije na Benjaminovo pleme, a potom na Matrijev rod, da bi na kraju pao **na Šaula**. Šaul je bio veoma lijep i stasit, viši za glavu od svih ostalih Izraelaca, pa se Židovima veoma svidio. Uskoro je pokazao i svoju snagu mnogim pobojdama. **Šaul je vladao od oko 1030.-1010. god. pr. Kr.**

Osim što je bio lijep i hrabar, uskoro se pokazala i Šaulova negativna strana. Naime, nikako **nije uspijevao uništiti Filistejce**, što je u njemu stvaralo osjećaj frustriranosti. Osim toga, jako ga je uznemiravalo to što nije uspijevao u potpunosti upravljati plemenima, jer su ona i dalje htjela zadržati svoju neovisnost i suprotstavljala su se Šaulu. Također, previše se počeo uzdati u svoju ljudsku moć, a **zanemario je Boga**, pa je zato došao i u sukob sa Samurom. Zbog toga ga je uskoro **počelo hvatati ludilo**. Postao je veoma depresivan, a jedino ga je glazba uspjela smiriti. Zbog toga su **pozvali mladog Davida - budućega kralja - da mu svira na harfi**.

Šaul i David

Bog je pozvao Samuela da krene **u Betlehem** i sa sobom poneće u rogu ulje jer će pomazati jednog Jišajevog sina za kralja. Šaul je počeo raditi što je **mrsko Bogu**, pa ga je Jahve odlučio ukloniti s prijestolja. Kad je Samuel došao, počeli su pred njega izlaziti - jedan po jedan - sedmorica Jišajevih sinova, no nijedan nije bio Božji odabranik. Na upit ima li još sinova, dovedu mu **s paše najmlađeg** Jišajevog sina - **Davida**, a Bog reče Samuelu: "Ustani, pomaž ga: taj je!" (1 Sam 16,12c). Samuel ga pomaže, te odatle ode u Ramu.

Šaulu su predložili da mu netko svira u harfu kad ga stigne depresivno raspoloženje. Dogodilo se da mu je **baš David** počeo svirati. Šaul ga je veoma zavolio, te ga postavio za svog **štítionošu**.

Nedugo zatim okupila se filistejska vojska da zarađuje s Izraelcima: Filistejci su stajali na gori s jedne strane, a Izraelci s druge. Odjednom iz filistejske vojske istupi jedan izazivač, imenom **Golijat**, veoma **visok i snažan**, odjeven u bogatu ratnu opremu. On dovikne Izraelcima neka i od njih istupi jedan koji je spreman za dvoboј, pa oni koji izgube, bit će sluge drugima. Na to Izraelce obuze velik strah. Golijat je tako svaki dan izazivao Židove. U Šaulovoj vojski nalazila su se

trojica najstarijih Jišajevih sinova, pa je Jišaj jednom prilikom poslao Davida da vidi kako su mu braća. Kad je David došao, Golijat je opet jednak izazivao Izraelce. Davidu postade žao što su Izraelci tako malovjerni i boje se jednog Filistejca, a na njihovo je strani sam Bog, te **predloži Šaulu da će se on sam boriti s Golijatom**. Potom uzme štap i iz potoka **pet glatkih kamenova**, koje stavi u torbu, te krene prema Golijatu. Golijat u oklopu krene na Davida, a David izvadi kamen iz torbe i **praćkom ga zabi Golijatu u čelo**, te on pada. Još dotrča k njemu, istrgne mu mač i

odsiječe glavu. Na to se Filistejci poplaše i počnu bježati, ali ih Izraelci stignu i potuku.

Nakon toga Šaul je počeo poprijeko i s velikom ljubomorom gledati Davida, jer je ovoga sav narod slavio kao junaka. Naumio je da ga **ubije**. No, Šaulov sin **Jonatan** postao je veoma dobar Davidov prijatelj, te se kod svog oca zauzeo za Davida, tako da ga je Šaul ostavio na životu. No, to nije dugo trajalo. Opet se, naime, David proslavio u boju s Filistejcima, a Šaul je postajao **mrzovoljniji**. Tako je jednom prilikom, dok mu je David svirao na harfi, uzeo **koplje te bacio na Davida**, htijući ga ubiti. David se izmakne, te pobegne. Šaul ga je iste noći namjeravao umoriti. No, to je saznala Davidova žena - Šaulova kći **Mikala** - i upozorila svog muža da bježi.

Nakon dosta lutanja, pošto je okupio vojsku nezadovoljnih Šaulovim vladanjem, David se sakrio u jednu spilju. Dok je on jednom tako bio sa svojim prijateljima skriven u spilji, a Šaul ga s vojnicima lovio, dogodilo se da je Šaul baš ušao u tu spilju kako bi izvršio nuždu. David ga nije htio ubiti, jer je Šaul i dalje za njega bio Božji pomazanik, nego mu se prikrao i mačem neprimjetno **odrezao komad plašta**. Kad je Šaul izašao, za njim je izašao i David i pokazao mu što je učinio. Šaula na to rasplače tolika Davidova pravednost, pa ga je molio da mu oprosti što je toliko bio nepravedan prema njemu. Potom se razidu.

Nakon nekog vremena Šaul je opet krenuo loviti Davida. No, jednom prilikom dok je bio utaboren s vojskom i čvrsto spavao, prikrao mu se David, **uzeo mu koplje i vrč s vodom** koji su mu bili kod uzglavlja, te kad se udaljio viknuo uspavanom kralju i njegovoj vojsci što je učinio i kako ga je opet ostavio na životu. Šaul se opet ražalio nad vlastitom bešćutnošću i Davidovom dobrotom, ali će ga njegov zamračeni um uskoro opet dovesti na rub mržnje i ljubomore prema Davidu. Stoga je David otišao Filistejcima i tamo je

ponudio svoju vojsku da se bori na strani Filistejaca, a za uzvrat je dobio grad Ziklag.

Uskoro su Filistejci opet poveli bitku protiv Izraelaca (među njima nije bio David i njegova vojska, jer su se Filistejci bojali da bi ovi mogli prijeći na stranu Izraelaca). Napali su i Gilbou, gdje se nalazio Šaul. U bici su poginula trojica Šaulovih sinova, među kojima je bio **i Jonatan**, ljubljeni Davidov prijatelj. I Šaul je bio ranjen, pa zapovjedi svom štitonoši da ga ubije, no ovaj se poboja i ne htjede. Stoga se **Šaul baci na vlastiti mač i tako je poginuo**. Sutradan Filistejci, pošto su pronašli mrtvog izraelskog kralja i njegove sinove, odsijeku im glave, a njihova tijela pribiju na zid grada Bet Šana. Neki hrabri Židovi odu i skinu tijela sa zida, te ih spale, a potom i ukopaju njihove kosti.

David (oko 1010.-970. pr. Kr.)

Kad je David saznao da su poginuli kralj Šaul i kraljev sin Jonatan, Davidov najbolji prijatelj, razdere svoje haljine i sa svim je narodom plakao i naricao jer je Božji pomazanik **ubijen**. Uskoro ga neki ljudi iz Judina plemena pomažu **za svog kralja**. No, Šaulov vojskovodja Abner postavi Šaulovog sina Išbaala za kralja nad cijelim Izraelom. Samo ga Judino pleme nije htjelo priznati za kralja. Uskoro je Abner htio što više vlasti prisvojiti u svoju korist, te je htio sklopiti savez s Davidom protiv kralja Išbaala. No, Davidovi su ljudi, mimo Davidova znanja, najprije ubili Abnera, a potom i Išbaala. Sva su plemena tada priznala Davida **svojim kraljem**. On je potom krenuo u osvajanje Jeruzalema koji se tada zvao Jebus, prenio u njega Kovčeg Saveza, te od tog grada načinio svoju prijestolnicu. Bio je **uspješan vojskovodja** koji je Izraelcima ostvario mnoge pobjede nad okolnim narodima.

David je imao, osim Šaulove kćeri Mikale, **još dosta žena i djece**. No, jednom je prilikom, dok se šetao po krovu svoje palače, opazio jednu izvanredno lijepu ženu koja se kupala, te je poželje, pa zapovjedi svojim slugama da ju dovedu. Potom je legao s njom, a ona je ostala trudna. Rekli su mu kako je to žena njegovog **vojnika**

Urije Hetita, a zvala se **Bat-Šeba**. Iako je imao puno žena, želio je i tu udanu ženu za sebe, pa je poslao njezinog muža u bitku, u prve redove, **da pogine**. Tako se i zbilo.

Zato je Bog poslao **proroka Natana** da prekori Davida zbog zločina kojeg je počinio. Natan mu ispričava ovu zgodu:

"U nekom gradu živjela dva čovjeka, jedan bogat, a drugi siromašan. Bogati imaše ovaca i goveda u obilju. A siromah nemaše ništa osim jedne jedine ovčice koju bijaše kupio. Hranio ju je, a ona je rasla kraj njega i s njegovom djecom; jela je od njegova zalogaja, pila iz njegove čaše; spavala je na njegovu krilu: bila mu je kao kći. I dođe putnik k bogatom čovjeku, a njemu bilo žao uzeti od svojih ovaca ili goveda da zgotovi gostu koji mu je došao. On ukrade ovčicu siromaha i zgotovi je za svog pohodnika" (2 Sam 12,1b-4).

Kad mu je to Natan ispričao, David plane i počne vikati kako takvog **treba odmah ubiti**. No, tada mu prorok reče kako je taj čovjek sam **kralj**, jer je dao ubiti Uriju Hetita kako bi njegovu ženu mogao uzeti za sebe. David tek tada shvati što je učinio i iskreno se pokaje. Dijete koje mu je Bat-Šeba rodila

umrlo je nedugo nakon poroda. No, ona opet zače i rodi Davidu sina **Salomona**, koji će postati kralj.

Nakon toga se Davidov sin prvorodenac Amnon zaljubi u svoju **polusestru Tamaru**, koja je bila djevica, te je **prisili da legne s njim**. Odmah potom je zamrzi i otjera. To je posebno razljutilo Tamarinog brata Abšaloma, koji je, čim je pronašao priliku, ubio Amnona, a sam je morao pobjeći. Otac mu je uskoro oprostio što je učinio, te se Abšalom vratio u Jeruzalem. No, nakon nekoliko godina, on se pobunio protiv svog oca i **postavio se za kralja**, a David je morao bježati. Nešto poslije sukobile su se Davidova i Abšalomova vojska, a David je potukao pobunjenike. Sam je Abšalom jašući na mazgi **zapeco veoma bujnom kosom za grane i ostao visiti**, a mazga je otisla. To je Davidovu vojskovodiju Joabu dojavio jedan čovjek, a ovaj ode i **ubije Abšaloma**, a da to David nije znao. Kad je saznao, ražalostio se. No, uskoro se vratio i nastavio kraljevati. Ali kad je ostario, iako je odredio Salomona za kralja, njegov se sin Adonija zakraljio, a u tome mu je pomogao Davidov vojskovod Joab. Njih je obojicu Salomon, poslije Davidove smrti, dao pogubiti zbog njihove spletke, te je tako postao pravi izraelski kralj.

Salomon (oko 970.-931. pr. Kr.)

Ubrzo nakon što je postao kralj, Salomon je usnio san kako mu se Bog objavljuje i pita ga **što bi htio** da mu da. Salomon nije tražio niti dugog života, niti bogatstva, niti smrt svojih neprijatelja, nego je molio Boga da mu da **mudrost**, odnosno pronicavo srce da **može razlučivati dobro od zla**, kako bi mogao mudro upravljati svojim narodom. Bogu je to bilo drago, pa mu je obećao mudrost kakvu nitko nije imao, a uz to i veliko bogatstvo. Iako je to bio samo san, Salomon je to ozbiljno shvatio, a uistinu se tako i zabilježio.

Uskoro se njegova mudrost pokazala u svom svojem veličanstvu. Naime, ubrzo su došle **dvije bludnice** pred kralja tražeći od njega pravednu presudu:

"I reče jedna žena: 'Dopusti, gospodaru moj! Ja i ova žena u istoj kući živimo, i ja sam rodila kraj nje u kući. A trećega dana poslije moga porođaja rodi i ova žena. Bile smo zajedno, i nikoga stranog s nama; samo nas dvije u kući. Jedne noći umrije sin ove žene, jer bijaše legla na njega. I ustade ona usred noći, uze moga sina o boku mojem, dok je tvoja sluškinja spavala, i stavi ga sebi u naručje, a svoga mrtvog sina stavi kraj mene. A kad ujutro ustadoh da podojam svoga sina, gle: on mrtav! I kad sam pažljivije pogledala, razabrah: nije to moj sin koga sam rodila!' Tada reče druga žena: 'Ne, nije tako. Moj je sin onaj živi, a tvoj je onaj koji je mrtav!' A prva joj odvrati: 'Nije istina! Tvoj je sin onaj

koji je mrtav, a moj je onaj koji živi!' I tako se prepirahu pred kraljem. A kralj onda progovori: 'Ova kaže: Ovaj živi moj je sin, a onaj mrtvi tvoj, druga pak kaže: Nije, nego je tvoj sin mrtav, a moj je onaj živi. Donesite mi mač!' naredi kralj I donesoše mač pred kralja, a on reče: 'Rasijecite živo dijete nadvoje i dajte polovinu jednoj, a polovinu drugoj.' Tada ženu, majku živog djeteta, zabolje srce za sinom, te povika ona kralju: 'Ah, gospodaru! Neka se njoj dade dijete, samo ga nemojte ubijati!' A ona druga govoraše: 'Neka ne bude ni meni ni tebi: rasijecite ga!' Onda progovori kralj i reče: 'Dajte dijete prvoj, nipošto ga ne ubijajte! Ona mu je majka.' Sav je Izrael čuo presudu koju je izrekao kralj, i poštivali su kralja, jer su vidjeli da je u njemu božanska mudrost u izricanju pravde" (1 Kr 3,17-28).

Salomon se ubrzo veoma proslavio u svojoj mudrosti tako da su i velikaši okolnih naroda došli vidjeti Salomonovu razboritost. Ipak, Davidov se sin nije proslavio u ratovanju kao njegov otac, nego je svoju slavu stekao mudrim upravljanjem zemljom. Posebno je poznat po **gradnji prvog židovskog hrama** u Jeruzalemu, koji će uskoro postati najveći simbol izraelske vjere. Četiri godine nakon što je došao na vlast, Salomon je počeo graditi hram, te ga je gradio punih **sedam godina** (od 966.-959. pr. Kr.). Hram je bio veoma veličanstven, pun zlata i bakra, a bio je u obliku četverokuta, podijeljen u dvije prostorije, kao i nekad Šator Sastanka: u Svetinji nad Svetinjama (posebno svetom dijelu Hrama) smješten je Kovčeg Saveza (u kojem su se čuvale ploče s 10 Božjih zapovijedi). Hram je bio dug 60 lakata (27 m), širok 20 (9 m), a visok 25 lakata (11 m i 25 cm).

Osim što je bio značajan graditelj, Salomon se proslavio i kao **značajan trgovac**. Posebno je bio poznat po trgovini bakrom i konjima. Ipak, imao je prevelike troškove, te je odlučio povući poteze koji se kasnije neće pokazati povoljnima. Naime, da bi lakše prikupio novac, udario je narod visokim **porezima**. Podijelio je kraljevstvo u dvanaest dijelova (teritorij nije odgovarao starim granicama koje su nekad dijelile dvanaest plemena), a svaki je dio morao priskrbiti hranu za jedan mjesec u godini (svaki mjesec drugo pleme) i poslati je kralju u Jeruzalem za troškove njegova dvora. Židovi su ga zbog toga počeli mrziti. Još su ga više zamrzili kad je donio propis da svaki sposoban muškarac mora dobrovoljno za kralja **raditi tri mjeseca** u godini. To je dovelo do **raspada njegova kraljevstva** odmah poslije njegove smrti.

Tome je pridonio i Salomonov odnos prema ženama. Naime, **često se ženio kneginjama okolnih kraljevstava** kako bi takvim prijateljskim vezama stekao saveznike, a ne neprijatelje. Tako je npr. imao **700 kneževskih kćeri i 300 inoča** (ljubavnice, druge žene). No, one su sa sobom donosile i svoje **poganske religije**, koje su se na takav način počele prakticirati i u Izraelu, te je tako i sam Salomon izgubio onu pravu čvrstu vjeru u jednog jedinog Boga.

Zbog svega toga došlo je do pobune sjevernih plemena (sva trojica kraljeva - Saul, David i Salomon - bili su iz južnih plemena!), ali je ona ugušena, a vođa pobune - Jeroboam - pobjegao je u Egipat. No, kad je Salomon umro, on se vratio da zavlada sjevernim plemenima.

Prorok Ilija

Nakon smrti velikog židovskog kralja Davida i njegova sina Salomona, u 10. st. pr. Kr., Izrael nije ostao kao cjelovita država, nego se raspao na dva kraljevstva: **Sjeverno i Južno**, od kojih je svako imalo svoje kraljeve i svoj povijesni razvoj. Prijestolnica Južnog kraljevstva postat će Jeruzalem, a Sjevernog grad Samarija. Dok je vjera u Jahvu u Južnom kraljevstvu većim dijelom ostala sačuvana, u Sjevernom kraljevstvu to nije bio slučaj. Štoviše, zbog političkih razloga, kraljevi Sjevernog kraljevstva su se češće ženili kraljevnama okolnih naroda, a one su više ili manje donosile i svoje religije.

Tako je bilo i u vrijeme **kralja Ahaba** (9. st. prije Krista), koji se oženio Feničankom **Izebelom**, a koja je agresivno uvodila **kult bogu Baalu i božici Aštarti**, dok je štovanje Jahve postalo zabranjeno. U to je vrijeme živio i starozavjetni prorok Ilija.

Sveti Ilija je bio rodom iz Tišbe, mjesta na istočnoj obali Jordana, odnosno na rubu Giledaske pustinje, a ime mu na hebrejskom jeziku znači **Moj Bog je Jahve**. Moglo bi se reći kako ga je ime i obilježilo, odnosno svakodnevno potvrđivanje da je njegov Bog Jahve bio je i njegov životni program.

Predvođen kraljem i kraljicom, kao i iz straha od progona, i **narod je počeо okretati leđa** Bogu Jahvi, zaboravljujući kako ih je on izveo iz egipatskog ropstva, zaboravljujući kako su sklopili Savez s njim, zaboravljujući kako su se zaklinjali da će samo njemu služiti..., i počeli su se, kao i njihovi preci nekada, klanjati božanstvima plodnosti Baalu i Aštarti. Ilija sa svojim nepokolebljivim stavom i čvrstom vjerom u Boga, unatoč kraljevom institucionalnom uvođenju lažnih bogova i zanemarivanju vjere svojih otaca, ostaje dosljedan i svim se snagama zalaže za vraćanje slave Bogu, bez obzira na cijenu.

Koliko je kraljica Izebela agresivno uvodila kult Baalu, a Ahab se tome nije protivio i na takav način polako odvratio gotovo sav narod od štovanja pravoga Boga, svjedoči i činjenica kako je kraljica dala **poubijati sve Jahvine proroke**, dok je uvela mnoštvo Baalovih svećenika, od kojih je **450 bilo na samom dvoru**. Takvoj politici kraljice i kralja smetao je Ilija, kao jedini preostali prorok Jahvin, pa su ga htjeli ubiti.

Zato Ilija dolazi do kralja i otvoreno mu predbacuje da on i njegova obitelj upropasćuju Izrael, jer su se odmetnuli od svoje vjere, te mu predlaže da se na brdu **Karmelu** sam, kao jedini preostali prorok Jahvin, **suprotstavi svim Baalovim svećenicima** koji borave na dvoru, pa tako i njemu i cijelom narodu pokaže koliko je Jahve Bog silan.

Predlaže mu tako da Baalovi svećenici zakolju i stave na žrtvenik jednog **junca**, ali bez paljenja vatre, te da zazovu svoga boga Baala da on pošalje oganj i tako spali žrtvu, a isto će učiniti i Ilija, zazivajući svoga Boga. Čija se žrtva upali, bit će znak da je taj **Bog pravi**.

Kralj je pristao na nagodbu, a Baalovi svećenici su uzalud od jutra do podneva zazivali svoga boga, no ništa se nije dogodilo. Potom Ilija popravi žrtvenik Jahvi, koji je bio srušen, položi na njega svoga junca, iskopa oko žrtvenika jarak, te naredi da se životinja zalijeva vodom sve dok voda nije ispunila sav jarak. Zatim zazove ime Jahvino i **spusti se oganj s neba**, proguta žrtvu paljenicu, drva, kamenje i prašinu, a vodu iz jarka isuši. Poslije toga pobi sve Baalove proroke. Tek je tada narod postao svjestan Božje veličine i ispravnevjere, kao i svojega zastranjenja.

Iako je sam kralj i dalje nastavio po starom, kasnije će i on, na prijetnju Ilijinu da će mu Bog zatrti lozu, jer je činio zlo kao ni jedan izraelski kralj, shvatiti kako se odvratio od Boga i **vratit će se na pravi put**. No, njegov će sin **Ahazja**, koji je naslijedio oca na prijestolju, nastaviti klanjati se Baalu i progoniti Jahvine svećenike i proroke.

Ipak, Ilijina upornost u obrani vjere s vremenom će obratiti mnoge, pa će se Jahve ponovno početi sve više častiti, iako će se kroz naredna stoljeća stalno izmjenjivati vjera i nevjera, kako kod kraljeva, tako i kod naroda.

Prema Svetom pismu, Ilija nije umro, nego je **uznesen na nebo**, odnosno dok je razgovarao s prorokom Elizejem, spustila su se među njih ognjena kola s ognjenim konjima, a potom je Ilija u njima uzdignut na nebo i nestao.

O svetom Iliju u Svetom pismu, u **1 i 2 Knjizi o kraljevima**, osim one u kojoj se spominje njegova pogodba s Baalovim svećenicima i osim uznesenja na nebo, ima **više zgoda**, a najpoznatija je o **udovici iz Sarfate**, koja je, zbog trogodišnje suše koja je pogodila one krajeve, živjela u krajnjoj neimaštini sa svojim sinom. Prema toj zгодi, kad je Ilija došao u Sarfat, naišao je na udovicu koja je skupljala drva, te je od nje tražio **vode, a potom i kruha**. Udovica mu je rekla kako u čupu ima samo pregršt brašna, a u vrču malo ulja, te se pripremala od toga napraviti kruh sebi i sinu, a potom oboje mogu leći i umrijeti. Na to joj Ilija reče da ima vjere u Boga, da se ništa ne brine, nego da najprije njemu donese vodu i kruh, a u čupu i vrču će se stalno **obnavljati brašno i ulje**. Udovica je povjerovala na njegovu riječ i tako je i bilo za svo vrijeme dok je trajala suša.

Međutim, nešto poslije, **razbolio se udovičin sin i umro**. Ilija je uzeo beživotno dječakovo tijelo iz majčinih ruku, odnio ga u gornju sobu i zavapio Bogu da ne pogarda udovicu tolikom žalošću, nego da **vrati duh u dječaka**. Tako je i bilo, a žena je shvatila da je Ilija prav Božji čovjek.

Judita

Kniga o Juditi najprije govori kako je babilonski **kralj Nabukodonozor** zaratio s Arfaksadom koji je bio kralj Medijcima u Ekbatani. On je uputio mnogim okolnim narodima poruku da mu pomognu u borbi protiv Arfaksada, no ovi su ga jednostavno **ismijali**. Stoga se Nabukodonozor zakleo da će im se **osvetiti**. To je i učinio čim je potukao Arfaksada. Njegov **vojskovod Holoferno** izvršavao je odmazdu, a potučeni narodi su se odmah odrekli svojih božanstava, te su počeli slaviti Nabukodonozora kao **boga**. **Judejci su se počeli jako bojati**, ali onda veliki svećenik zapovjedi da se zauzmu **brdski prilazi kod grada Betulije** jer se kroz njih ulazilo u Judeju. To je područje bilo gotovo nemoguće osvojiti.

Kad su Holoferna izvijestili kako su Judejci odlučili **pružiti otpor** i kako su se smjestili u brdske predjele, održao je savjetovanje sa zapovjednicima svoje vojske. Vojskovod Ahior mu je rekao sve o židovskom narodu, te da je njih **nemoguće pobijediti jer je njihov Bog Jahve s njima**. Stoga treba saznati jesu li nešto sagriješili protiv Boga, pa ako jesu, treba ih napasti, a ako nisu,

uzalud im svaki trud. No, Holoferno se na to razbjesnio, jer je samo pravi bog Nabukodonozor, te je zbog toga naredio da ga predaju Judejcima, pa kad ih Asirci budu tukli, s njima će ubiti i Ahiora. Kad je Ahior pristigao u Betuliju, isprijevadio je Židovima sve što je bilo.

Holofernu su savjetovali da ne napada Judejce, jer će pretrpjeti velike štete, budući da su Židovi u boljem geografskom položaju, nego neka **zaposjedne izvor vode u blizini Betulije**, pa će se Židovi ili **predati ili umrijeti od žedi**, budući da su se napajali isključivo s tog izvora. Tako je i bilo. Nakon nekog vremena u Betuliji je nestalo vode, pa su postali malodušni i počeli su se jako bojati. No, Bog je potaknuo jednu **udovicu imenom Judita** da spasi svoj narod.

Bila je više od tri godine udovica, a resila su je izvanredna **Ijepota, mudrost i pobožnost**. Ona je predložila Židovima da se mole i vrše pokoru za nju, a ona će s Božjom pomoći spasiti svoj narod. Nakon toga, skinula je udovičku odjeću i **prekrasno se uređila**, te je po noći izašla izvan gradskih zidina i uputila se u Holofernove tabor. Kad su Asirci vidjeli njezinu Ijepotu, zadivile su se te su ju na njezin zahtjev odveli Holofernu. Kad je došla k njemu, rekla mu je kako ga je Ahior ispravno izvjestio i da je Židove nemoguće pobijediti ako rade po Božjim zakonima. No, oni su odlučili sagriješiti: naime, nestalo im je hrane, a i vode imaju sve manje, pa su odlučili poslati izaslanstvo u Jeruzalem da im Vijeće starješina **dozvoli da jedu i nečistu hranu** - zabranjenu stoku. Kada to učine, **Bog više neće biti na njihovoј strani**, pa će ih Holoferno moći potući. Dodala je kako ona ne može trpjeti takav grijeh, pa je pobegla od njih, a Bog ju je poslao k Holofernu jer će preko njega kazniti svoj narod zbog grijeha koje će počiniti. Uz to, zamolila ga je da ju **svaku večer pusti na molitvu svome Bogu**.

Četvrtog dana Holoferno **priredi gozbu** za svoje časnike, te zapovjedi da mu dovedu Juditu, jer ju je poželio, da i ona bude na gozbi. Navečer, kada su svi bili pijani i umorni, povukoše se u svoje šatore, a Judita i Holoferno ostadoše **sami**. Holoferno je bio **potpuno pijan**, pa je Judita uzela mač i **odsjekla mu glavu**, a njegov je trup **zamotala u zastor koji je srgnula**. Potom izade, Holofernovo glavo **dade svojoj sluškinji**, koja ju metnu **u torbu**, te kao po običaju krenu prema mjestu gdje se svaku večer išla **moliti**. Tako nitko ništa nije posumnjao.

Na takav je način otišla iz tabora, te se bez ikakvih poteškoća **vratila u Betuliju** i stanovnicima sve ispričala, a Ahior je posvjedočio da je to uistinu Holofernova glava. Rekla je Židovima da se sutra ujutro upute da napadnu Holofernove tabor. Tako je i bilo. Kad su Asirci vidjeli kako Židovi pokušavaju napasti, otrčaše u Holofernove šator, no kad su vidjeli samo njegov **trup**, nastala panika, te se oni **razbježaše glavom bez obzira**, a koji nisu uspjeli pobjeći, bili su potučeni.

Židovi su pokupili sve blago, a bilo ga je veoma mnogo mnogo zbog troškova ratovanja, koje su našli u taboru. Ono što je bilo u Holofernovu šatoru, narod je dao Juditi, ali ona to posveti kao herem Bogu, tj. sve je spalila i na takav je način prinijela žrtvu zahvale Bogu. Do svoje je smrti i dalje živjela veoma pobožno, izvršavajući Božje zapovijedi.

Tobija

Prema Svetom pismu, jedan je čovjek imenom **Tobit**, iz Naftalijeva plemena, u vrijeme **asirskog kralja Salmanasara** (726.-722. pr. Kr.), koji je bio zauzeo neka mjesta u Sjevernom kraljevstvu, ali još nije bila pala Samarija, glavni grad toga kraljevstva, bio **odveden u ropstvo** u asirsku prijestolnicu **Ninivu**. Bio je veoma **pobožan** i držao je do svoje vjere, tako da ni u Ninivi nije činio ništa protivno židovskom zakonu. Primjerice, dok su drugi Židovi jeli nečista jela, on se u potpunosti držao i tog Mojsijevog zakona. Uskoro je postao **upravitelj dobara kralja Salmanasara**. Posao mu je bio takav da je mnogo putovao **u Mediju**, te je tamo **pohranio i svoju ušteđevinu** - deset srebrenih talenata (tj. preko 340 kg srebrenog novca; 1 talenat = 34,272 kg) kod jednog čovjeka.

No, nakon Salmanasarove smrti kralj je postao **Sanherib**, a vremena su postala opasna, puna razbojnika, tako da više **nije mogao ići u Mediju**. Kada bi Tobit video nekog Židova kojega je Sanherib ubio pri povlačenju iz Judeje, **potajno bi ga sahranio**. Zbog toga su ga **tužili kralju**, te je morao pobjeći, ali su mu zaplijenili svu imovinu: **ostao je bez ičega**, sam sa svojom ženom **Anom i sinom Tobijom**. No, za manje od dva mjeseca kralj je bio ubijen, te je na njegovo mjesto došao sin mu Asarhadon. On je pak na čelo državne riznice postavio **Tobitovog bratića** koji se zauzeo za Tobita, te mu je dozvoljen **povratak u Ninivu**.

Kad je došao, opet je našao mrtvog Židova, te ga je **sahranio**. Iste je noći, budući da je bio **nečist** (prema židovskim propisima, između ostalog, nečist je onaj tko dira mrtvaca), legao kraj zida u svom vrtu, a **ptičji mu izmet pao u oči**, tako da je od toga dobio bijele mrlje i **izgubio vid**. Njegova je žena Ana zato počela zarađivati izrađujući **ručne radove**. Kad je jednom završila neki rad, gospodari su joj platili, te je još dodatno nagradili poklonivši joj jare. Tobit je pomislio da je ona **jare ukrala**, te joj je ljutit govorio da ga vrati gospodarima. I ona je tada postala ljuta jer ga nije ukrala, te mu je razdražena rekla: "Gdje su twoje milostinje i tvoja dobra djela? Eto, vide se na tebi!" (Tob 2,14c). Tada je Tobit **zaplakao** i počeo je, potpuno skrhan jer je uvijek radio po Božjem zakonu, a sada je slijep i žena ga ismijava, moliti Boga da mu se smiluje, pa **da umre**, jer ne može više tako živjeti.

Tog je dana i jedna žena koja se zvala **Sara**, a živjela je u Ekbatani Medijskoj, imala iskustvo teškog poniženja. Naime, ona se **sedam puta udavala**, no zloduh Asmodej joj je **poubijao sve muževe prije prve bračne noći**, a sada joj se zbog toga **rugala jedna sluškinja** njezina oca. Sara je sva uplakana otišla u očevu sobu s nakanom da se **objesi**, ali se potom predomislila jer nije svojom smrću htjela ražalostiti oca. Počela je usrdno Boga moliti ili da joj podari smrt ili da joj se više nitko nikad tako ne naruga. Bog je uslišio obje

molitve, pa je **poslao anđela Rafaela** da Tobitu vrati vid, a Saru da Tobiji za ženu.

Tada se Tobit **sjeti novca** kojeg je pohranio kod Gabaela u Ragesu Medijskom, mjestu nedaleko onog gdje je živjela Sara. Poslao je svog **sina Tobiju** da podje kod tog čovjeka tražiti novac, te ga najprije uputio da si pronađe još **jednog suputnika** koji će htjeti ići s njim na put, a Tobit će ga za to novčano nagraditi. Tobija najde na **anđela Rafaela**, koji se predstavi kao **Azarja**, njegov daljnji rođak.

Kad su krenuli na put i došli do rijeke Tigrisa, iskoči iz vode **velika riba**, te je Tobija, na anđeov prijedlog, **izvuče van**, pa je raspori, **izvadi srce, jetru i žuč, te ih je trebao čuvati** jer su to korisni lijekovi. Kad je Tobija Azarju pitao što

liječe, andeo mu je rekao kako su srce i jetra namijenjeni za tjeranje zlih duhova, a žuč za vraćanje vida kod onih kojima su se pojavile bijele mrlje.

Došavši blizu Ekbatane, Rafael je predložio da **prenoće** kod svog rođaka **Raguela, Sarina oca**, te da bi Saru trebao Tobija oženiti prema zakonu levirata (onaj tko je najbliži rođak treba oženiti udovicu). No, kad mu je rekao kako su joj muževi umrli, Tobija se uplašio, ali ga je andeo uputio kako će s **lijekom otjerati demona**, pa će sretno moći živjeti sa Sarom. Tako je i bilo. Demon je pobjegao, a oni su priredili svadbenu svečanost koja je trajala četrnaest dana, te mu je Raguei dao polovicu svog imetka kao miraz. U međuvremenu Rafael je otišao **kod Gabaela** i od njega **dobio pohranjeni Tobitov novac**.

Poslije toga su krenuli kući, jer su znali kako će Tobit i Ana biti u velikoj brizi što im se sin ne vraća. Kad su stigli u blizini kuće, Rafael predloži da njih dvojica **odu prije Sare** i ocu lijekom od riblje žuči **povrate vid**. Tako je i bilo. Uslijedila je svadbena svečanost koja je trajala sedam dana, a potom im se **andeo Jahvin otkrio tko je**, te da ga je Bog poslao da im ispunji molbe. Tobit je nastavio živjeti u pobožnosti i zahvalnosti Bogu, a pred smrt je uputio svog sina da poslije smrti roditelja ode iz Ninive, jer je prorok Jona nagovjestio njezin pad. Kad su oni umrli, Tobija i Sara su otišli živjeti kod Raguela u Ekbatanu, gdje su i umrli, a prije nego što je izdahnuo, Tobija je čuo kako je pala Niniva.

Ta zgoda govori o običnom, svakodnevnom životu, ali uvelike svojom simbolikom otkriva smisao patnje i usrdne molitve, odnosno kako Bog nikada pravednika ne napušta, nego kako svaku njegovu žrtvu nagrađuje, svako zlo okreće na dobro.

Jona

Otome kako se Božja volja za spasenjem ljudi, ukoliko se obrate i žele prihvati njegovu riječ, ispunjava unatoč nečijem negodovanju i mrzvolji, govori **Knjiga o Joni**, proroku koji **nije htio naviještati Ninivljanim skori pad**. Naime, Jona je trebao krenuti u Ninivu da potakne ljude na obraćenje, no on je smatrao kako su Ninivljani **jako grešni i zbog toga zaslužuju uništenje**, a ne da im se Bog smiluje. Zato je umjesto u Ninivu krenuo u grad Taršiš. Kad se ukrcao na lađu za Taršiš uskoro je nastalo **nevrijeme**, a mornari su, bacajući ždrijeb, otkrili da je tome uzrok **Jona**. On im je rekao kako bježi od Jahve, te neka ga **bace u more** kako bi se oluja smirila, a oni preživjeli. Kad su to učinili, oluja je prestala, pa su ljudi iz strahopoštovanja prinijeli žrtve Jahvi, iako su do tada vjerovali svaki u svog boga. Bog je zapovjedio **velikoj ribi da proguta Jonu**, tako da je on u njezinoj utrobi proboravio **tri dana i tri noći**. Iz njezine je utrobe Jona zavatio

Bogu da mu poštedi život, a on će učiniti ono što mu je Bog zapovjedio, te će prinijeti žrtvu zahvalnicu.

Kad ga je riba izbacila, Jona je učinio što je obećao. **Došao je u Ninivu** i, iako nije vjerovao da će se obratiti, **propovijedao njezin skori pad**. No, Ninivljani su ozbiljno shvatili Jonine riječi, te su **svi počeli vršiti pokoru**, misleći da će

im se možda Bog smilovati. "I sažali se Bog zbog nesreće kojom im bijaše zaprijetio, i ne učini" (Jona 3,10b). Ali, Joni je **bilo krivo** zašto se Bog sažalio nad grešnim narodom koji ne zaslužuje njegovo milosrđe, pa je otisao **izvan grada**, načinio si nekakvu **kolibicu** i sjeo pod njom **u hlad** da vidi što će biti s gradom.

Bog je učinio da **izraste bršljan** koji je Joni pravio **hlad**, pa se on veoma obradovao. Ali je sutra **pustio crva** da podgrize bršljan, tako da je Jona bio izložen velikoj vrućini, što je izazvalo njegovu **zlovolju**, čak toliku da je poželio umrijeti. Na to upita Bog Jonu:

"'Srdiš li se s pravom zbog bršljana?' On odovori: 'Da, s pravom sam ljut nasmrt.' Jahve mu reče: 'Tebi je žao bršljana oko kojega se nisi trudio, nego je u jednu noć nikao i u jednu noć usahnuo. A meni da ne bude žao Ninive, grada velikoga, u kojem ima više od sto i dvadeset tisuća ljudi koji ne znaju razlikovati desno i lijevo, a uz to i mnogo životinja!' (Jona 3,9-11).

Ta zgoda s Jonom, prepuna simbolike, poručuje kako se Božja volja mora ispuniti, bez obzira htio to čovjek ili ne. Jona je bio prorok koji nije htio prenositi Božju poruku, kao i mnogi kršćani danas, no ukoliko je Božja volja, on izabere čovjeka i ma kakav bio učini ga dostojnim prenošenja njegove riječi. S druge strane, zgoda želi istaknuti kako Bog sve ljudi ljubi, a nije samo otvoren pravednicima: sve želi odgojiti u pravoj vjeri i stalo mu je do toga da svi ljudi osjete pravu vjeru - pravo iskustvo spasenja. Ta, dakle, priča ne želi prenijeti neke povijesne okolnosti, jer je npr. Niniva ipak pala 612. pr. Kr., nego značajnu poruku Božje ljubavi i milosrđa.

Prorok Daniel

Prorok Daniel je još prije 605. pr. Kr. kao dječak odveden u **babilonsko sužanstvo**. Bio je **kraljevskog roda**. U Babilonu je uskoro kralj Nabukodonozor naredio svojem glavnom dvorjaninu da **izabere nekoliko mladih Izraelaca kraljevskog i velikaškog roda**, lijepih, bistrih i vještih u svakoj mudrosti, te da oni prođu posebnu **trogodišnju obuku** kako bi ih se tako spremilo za službu na dvoru. Među izabranima bili su četvorica mladića: **Daniel, Hananija, Mišael i Azarja**. Svoj četvorici su odmah i promijenili imena; Daniel se tako npr. zvao **Baltazar**.

Kralj je naredio da im se daju kraljevsko jelo i pilo, no Daniel i njegovi prijatelji se **nisu htjeli okaljati i jesti nečistu hranu**, nego su jeli samo povrće i pili vodu. A bili su veoma mudri i vješti u svim poslovima. Daniel je, uz to, imao i Božji dar tumačenja snova. Kad su završili školovanje, bili su **postavljeni u službu na kraljevskom dvoru**.

Kralj Nabukodonozor je uskoro **usnio san**, te je pozvao najveće mudrace i zvjezdoznance da mu **pogode** što je sanjao. No, oni su odgovorili da to nitko ne može znati, nego neka kralj najprije ispriča svoj san, pa će mu onda oni to i rastumačiti. Kralj se na to razbjesnio i naredio da se svi mudraci poubijaju. Budući da su i Daniel i njegovi prijatelji bili mudraci, trebalo je **i njih pobiti**. No, kad je Daniel pitao zašto ih žele pogubiti, pa kad su mu rekli da je to zbog kraljevog sna, odlučio je otići kralju i reći mu da mu da malo vremena **i on će mu reći** što je ovaj sanjao. Kad je to kralj odobrio, on se sa svojim prijateljima usrdno pomolio Bogu, te je nakon toga otisao kralju i rekao mu kako je **sanjao ovaj san**:

"Ti si, o kralju, imao viđenje. Gle, kip, golem kip, vrlo blistav, stajaše pred tobom, strašan za oči. Tome kipu glava bijaše od čistog zlata, prsa i ruke od srebra, trbuhi i rebra od mjedi, gnjati od željeza, a stopala dijelom od željeza, dijelom od gline. Ti si promatrao: iznenada se odvali kamen a da ga ne dodirnu ruka, pa udari u kip,

u stopala od željeza i gline, te ih razbi. Tada se smrvi najednom željezo i glina, mjed, srebro i zlato, i sve postade kao pljeva na gumnu ljeti, i vjetar sve odnese bez traga. A kamen koji bijaše u kip udario postade veliko brdo te napuni svu zemlju. To bijaše sanja; a njezino čemo značenje reći pred kraljem" (Dn 2,31-36).

Potom mu je taj san i protumačio: glava od **zlata** je kralj Nabukodonozor. Poslije njega će doći **slabije kraljevstvo** (to je srebro), pa još slabije, od mjedi, a četvrto će kraljevstvo biti tvrdo poput željeza i sva će ova kraljevstva razbiti. Stopala, dijelom od gline, a dijelom od željeza, predstavljaju **podijeljeno kraljevstvo**, tj. takvo koje će dijelom biti čvrsto, a dijelom slabo. U vrijeme tog kraljevstva **Bog će podići kraljevstvo koje neće nikada propasti**. Daniel je dodao da je to Bog Svetogog objavio kralju u snu. Tada kralj Nabukodonozor pade ničice i poče govoriti da nema Boga kao što je Bog Židova, a Daniela postavi za **starješinu svim mudracima** i upravitelja svih babilonskih pokrajina. Daniel još zamoli kralja da trojicu njegovih prijatelja postavi za upravitelje babilonske pokrajine.

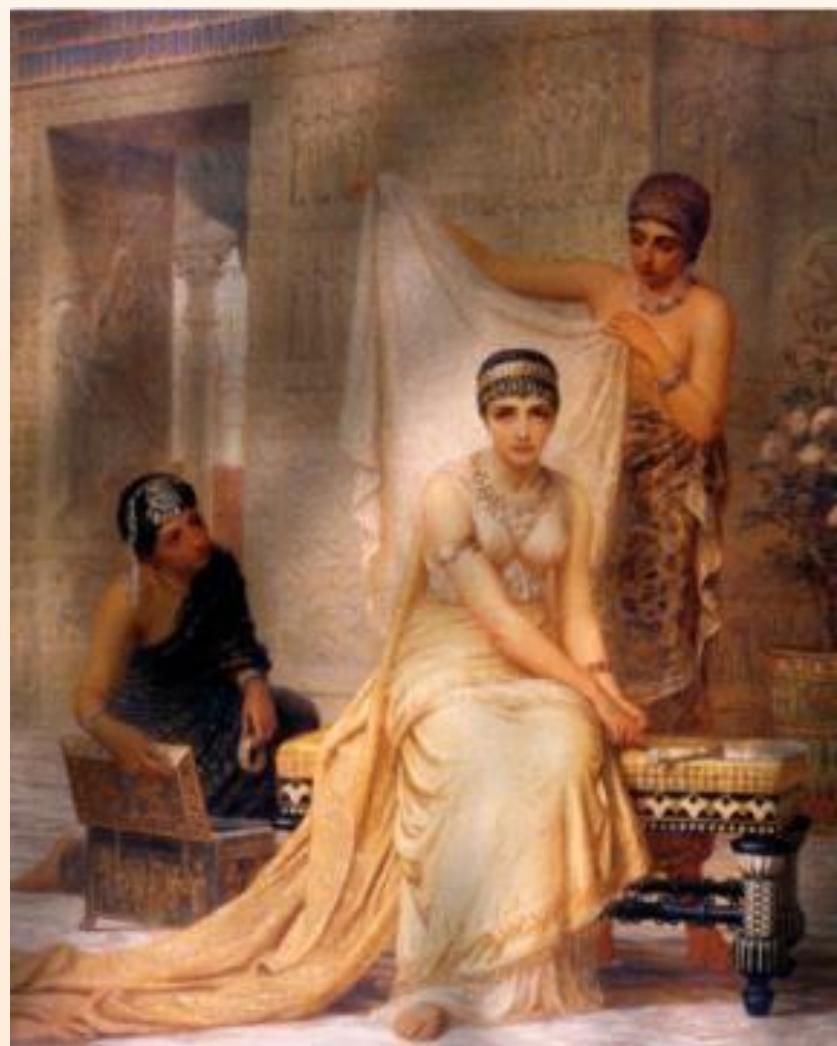
No, nakon nekog vremena, kralj je dao da se podigne **zlatni kip** visok šezdeset lakata (tj. 27 m; 1 lakat = 45 cm) i širok šest lakata (tj. 2,7 m), te je odredio da mu se **svi moraju klanjati**, a ako bi netko to odbio učiniti, treba ga odmah **baciti u užarenu peć**. Unatoč najavljenoj teškoj kazni za prekršaj, trojica Danielovih prijatelja **nisu se htjeli pokloniti kipu**. Stoga su ih došli tužiti kralju kako se oni ne klanjaju babilonskim bogovima. Kad ih je Nabukodonozor upitao hoće li se pokloniti njegovu bogu, oni su odgovorili da to nipošto **neće učiniti**. Zato ih bijesan kralj dade **baciti u užarenu peć**, naredivši da se naloži sedam puta jače nego inače. Njih trojicu su svezali i bacili u peć, a oni **koji su ih bacali odmah izgorješe**. Međutim, Danielovim prijateljima **nije ništa bilo**, nego su, zajedno s Andelom Jahvinim koji ih je došao spasiti, **hodali po vatri i slavili Boga**. Kad je to kralj video, pozvao ih je da iziđu te je opet priznao da nema Boga kao što je Bog Izraelaca. Daniel je i nakon toga imao nekoliko zgoda u kojima je na sličan način Bog pokazao svoju veličinu te nagradio Danielovu vjeru. To se nastavilo i za vrijeme kasnijih babilonskih i perzijskih kraljeva koji su uskoro potukli Babilonce, te zavladali onim područjem. Naime, perzijski kralj Kir je 539. pr. Kr. okupirao Babilon, te je dozvolio Židovima da se vrate u svoju zemlju. No, mnogi su među njima ostali u Babiloniji.

Estera

Uvrijeme kralja Kserksa (Ahasvera) (486.-465. pr. Kr.) u perzijskoj prijestolnici **Suzi** bila je jedna značajna žena imenom **Estera**, koja je svojom ljepotom i pouzdanjem u Boga veoma pripomogla svom narodu. Naime, **kralj Kserkso** je jednom prilikom priredio **sedmodnevnu gozbu za sav narod** te, kad je već bio u pripravu stanju, zapovjedio da dovedu **kraljicu Vašti**, no ona se **nije htjela odazvati**, a to je utjecalo na daljnji Esterin život, kao i život mnogih Židova. Kralj se posavjetovao sa svojim mudracima što da učini, a oni su ga savjetovali da **otjera Vašti** jer je ponizila kralja pred njegovim podanicima, te da si **odabere novu ženu**. Tako je i Židovka Ester, za koju se **brinuo njezin bratić Mordokaj**, prošla jednogodišnji tretman uljepšavanja, nakon kojeg je, kao i mnoge druge, **dovedena pred kralja**. Ona mu se veoma svidjela, te je ubrzo **postala kraljica**. Mordokaj ju je savjetovao da **nikome ne govori daje Židovku**, jer su Židovi tu bili u podređenom položaju, budući da su to potomci onih koji su dospjeli u babilonsko ropstvo 587. pr. Kr., a sada se nalaze pod perzijskom vlašću, i nisu baš bili omiljeni.

Mordokaj je **često dolazio na kraljeva vrata** kako bi vidio kako se postupa s Esterom. Jednom je tako prilikom **čuo razgovor** dvojice kraljevih dvoranina, koji su **kovali urotu protiv kralja**. On je to dojavio Esteri, a ona kralju, te su ta dvojica obješena, a sam je događaj zapisan u knjizi Ljetopisa. Uskoro nakon toga, kralj je promaknuo **vojskovodu Hamana** i naredio da mu se **svi klanjaju**. No, to nipošto **nije htio** učiniti Mordokaj, jer je bio čvrst u svojoj vjeri, a po njoj samo se Bogu klanja. Zbog toga ga je Haman zamrzio, te je smisljao kako da ga **ubije** i kazni njegov narod.

Zato je nagovorio kralja, izričući neistine o Židovima, da napiše pismo i pošalje u svoje satrapije (njegovo je carstvo bilo podijeljeno na 20 satrapija, tj. pokrajina), koje određuje točno određen dan u koji treba izvršiti **pokolj nad Židovima**. To je trebalo biti **13. adara** (adar je dvanaesti mjesec židovskog

kalendara). Mordokaj je otisao Esteri i govorio joj da ona možda može **svoj narod spasiti** i moliti kralja da poništi tu odluku, jer ju je Bog možda baš zbog toga postavio na mjesto kraljice. No, ona je odgovorila kako se **boji**, jer nakon čina prijašnje kraljice Vašti nitko ne smije nenajavljen doći kod kralja, a ako to pokuša čeka ga smrt. Još je dodala kako **već trideset dana nije bila pozvana kod kralja**.

Na to je Estera rekla Mordokaju da on i sav narod posti i vrši pokoru tri dana, a isto će činiti i ona sa svojim djevojkama. Nakon toga se odvažila i **lijepo uređena ušla kod kralja**. On ju je najprije mrko pogledao, ali kad se ona od straha skoro onesvijestila, upitao ju je što joj je, da ga se ne boji, te neka **traži što god želi**. Ona ga je nakon toga zamolila da **dode na gozbu** koju će pripremiti, te da s njim **dode i Haman**. Kad su došli, ona ih je na toj gozbi pozvala da **dodu i sutra**, što su i obećali.

Kad je Haman otisao, hvalio se kako je kraljica pozvala samo kralja i njega na gozbu, a tako će biti i sutra, te je naredio da podignu vješala, jer će nagovoriti kralja da da objesiti Mordokaja. Međutim, te je noći kralja **mučila nesanica**, te je tražio da mu **čitaju knjigu ljetopisa**. Kad je pročitan događaj o Mordokaju, pitao je kako je on bio nagrađen, a odgovorili su mu da **nije nikako**. U to vrijeme je došao Haman s nakanom da traži od kralja da **objesi Mordokaja**. No, kralj ga upita što treba učiniti s čovjekom kojega kralj hoće počastiti. Haman odgovori, misleći kako kralj smjera na njega, kako ga treba obuci u kraljevske haljine i dati mu najveće počasti. Kralj na to reče kako to **treba Haman učiniti Mordokaju**, što je ovaj veoma nevoljko i učinio.

Opet su kralj i Haman došli na gozbu kod Estere, te je na njoj kraljica zamolila kralja da **sačuva njezin život i živote njezina naroda**. Kad je kralj upitao tko je to naredio, Estera se **otkrila da je Židovka**, te je rekla kako je **Haman taj zlikovac**. Kralj je naredio da se **Haman objesi na vlastita vješala**, a Esteri dodijeli njegovu kuću i sva bogatstva. No, kraljeva se naredba nije mogla poništiti. Zato je dao Mordokaju ovlasti da u sve satrapije pošalje novu zapovijed kako ju on želi oblikovati, te neka je zapečati kraljevskim pečatom. On je napisao kako se Židovima dozvoljava da se **13. adara**, kada je zakazano vrijeme pokolja nad Židovima, **slobodno brane**. Tako je i bilo. Dogodilo se, naime, da su Židovi **potukli svoje neprijatelje**. Na Esterinu molbu, kralj je dozvolio da se to učini i naredni dan u gradu Suzi. Kao spomen na Esterinu i Mordokajevu vjeru i hrabrost, Židovi slave svoj **blagdan Purim** (jer je Haman za njihovo uništenje bacio **pur, tj. ždrijeb**), koji je blagdan radosti i dijeljenja poklona, a slavi se 13. i 14. adara.

Na takav su način Mordokaj i Estera pomogli u preživljavanju Židova u Perzijskom carstvu, a mnogi su od tih odigrali značajnu ulogu u vraćanju čiste vjere i obnovi Jeruzalema i jeruzalemskog hrama.

The background features a minimalist design with three overlapping circles in shades of orange and cream. A central white rectangular banner with a thin black outline is positioned in the lower-middle area. The text is centered within this banner.

vjerona.uk.vjeraidjela.com